

LBRIS

We know
books

Anca Chimoiu

Atunci când

proză scurtă

Moștenirea

Mașina de cusut n-a fost nicicând o mobilă acoperită cu milieu: femeile din familia noastră au avut mereu ceva de croitorit. Așa că nu m-am mirat deloc să o văd pe bunica dând jos perdelele din dantelă, cu un gest care mi-a amintit de Scarlett O'Hara. Și nici atunci când m-a anunțat cu un aer solemn, ținând perdeaua petrecută în jurul taliei și admirând în oglindă trena improvizată care atârna pe podea, că vrea să își facă din ele o rochie.

– Data viitoare când vii să-mi aduci niște mătase albă. Multă, vreo 7 metri lași, nu te zgârci.

Dreaptă și demnă, în fața oglinzii. Părul despletit lăsat pe spate, gâtul perfect întins, împingea în sus bărbia care o făcuse celebră. O celebritate locală, desigur, dar una suficient de mare cât să țină mereu neobosită gura lumii și să miște cu puteri nevăzute perdelele din interiorul caselor ori de câte ori trecea pe uliță. Știa precis de fiecare dată că toți ochii satului o urmăreau și că porțile tuturor caselor parcă își întindeau după ea imense tentacule nevăzute, să o țină în loc, să o

oprească din drum, să îi smulgă secretele și să îi fure farmecele.

I-am răspuns că nu-i vorba de zgârcenie, dar nu cred să găsească așa ceva.

– O să găsești tu, vorbește cu Florina, ea aduce de toate de la gospodăria de partid.

E drept că Florina făcea rost de tot felul de chestii prețioase, de la cafea la portocale și ciocolată chinezească, însă mătase albă m-aș fi mirat să găsească prin camera partidului. I-am spus bunicii că o să-i aduc negreșit niște atlas alb, dar mătase n-am de unde.

– Găsești tu dacă vrei, mi-a spus aproape fără să miște buzele și s-a întors iar spre oglindă, contemplând dantela.

Piele sifidie, netedă ca interiorul unei scoici. Părul, spălat de fiecare dată cu infuzie din frunze de nuc și flori de mușețel, strălucea peste cămașa de noapte. Privea mereu într-un punct pierdut undeva în spatele lucrurilor și de fiecare dată când ridica ochii te surprindeau deopotrivă forța privirii și precizia cu care știa totul, de parcă ar fi fost capabilă să redea forma lucrurilor dinăuntru înspre afară.

Nu știu dacă a fost vreodată o femeie cu adevărat frumoasă. Mă privea, tânără și serioasă, din fotografia înrămată, îngălbenită la fel ca și paspartuul: ochii mari, nasul lung și drept și apoi gura, gura mică cu buzele subțiri, strănse într-o linie aproape dreaptă, după moda timpului, sub care se ridica o frumusețe de bărbie aristocratică. Se măritase, crescuse copii și nepoți – dar toate astea nu au reușit să clintească privirea de domnișoară de pension aterizată din greșeală într-un cadru ignobil. O singură prietenă apărea uneori în amintirile ei: preoteasa, căreia îi cosea în nopțile de

iarnă rochii cum nu mai văzuse nimeni în sat, sarafane și paltoane din stofă fină de lână cu mătase.

Mai era și asta: spunea mereu lucruri pe care nu aveai chef să le auzi, chiar dacă erau adevărate, chiar dacă le știai și tu, cu un aer de chirurg care vrea să curețe cu bisturiul tot răul din lume, lăsând să crească în locul inciziei diafanele flori utopice ale paradisului terestru.

– N-am fost niciodată fericită cu bunică-tu, să știi, mi-a spus întorcându-se dinspre oglindă și ținându-mă cu una din privirile ei greu de suportat.

Știam prea bine, mi-o mai spusese de multe ori, și nici măcar nu mă mai chinuiam să o contrazic cum făcusem în primele dați. Nici argumentul că fără uniunea asta, fericită sau nu, n-ar fi apărut copiii ei și în cele din urmă nici eu nu mi se mai părea acum demn de reținut. Avea ceva în privire cum nu mai avusese vreodată, cel puțin nu în prezența mea, și lumina aceea ascunsă, reflectată de faldurile gălbui ale drapajului improvizat într-o rochie din perdea, mă neliniștea mai mult decât sensul cuvintelor.

– M-am măritat că m-a împins familia, am făcut copii că trebuia, i-am crescut că n-am avut încotro, v-am crescut și pe voi că erați ai mei, dar fericită, fericită de-adevăratelea n-am fost niciodată. O să-nțelegi tu mai încolo, a continuat, răspunzând parcă unei întrebări pe care nici măcar nu o pusesem. Voi acuma nici nu știți ce bine sunteți, cât s-a schimbat lumea, cum s-au schimbat toate.

Apoi a deschis un sertar al mesei acoperite cu catifea și a scos un teanc de cărți poștale îngălbenite, legate cu o panglică decolorată din mătase violet. Printre ele, o fotografie: un tânăr cu față prelungă, care se concentra

să împrumute fotografiei nu atât chipul, cât bunele lui maniere.

– El trebuia să fie, mi-a spus bunica, și bisturiul de chirurg plastician al feței lumii a mai șuiert încă o dată în aer.

N-am întrebat nimic. Știam deja de la bunicul, din vremurile când trăia, poveștile cu tânărul student pe care-l alungase din calea alesei inimii. Știam toate glumele și farsa deloc simpatică pe care o pusese la cale ca să-l îndepărteze. Agerimea de țaran verde a fost fără greș: a luat-o de nevastă, i-a făcut gospodărie și cinci copii, dintre care doar trei au supraviețuit războiului, foametei ce a urmat și incertitudinii timpului. N-avea niciun rost să întreb, era limpede că nu putea fi altul, de vreme ce bunica nu suporta niciodată poveștile, pline de haz altminteri, spuse mereu la un pahar de vin și înconjurată de niște râsete pe care reușea să le scurteze de fiecare dată.

– A plecat din țară de mult, nici nu se terminase războiul. A primit o misiune în spatele frontului și-apoi i-am pierdut urma. N-a mai știut nimeni nimic de el.

Nu se uita la imagine când vorbea. Era limpede că îi cunoștea pe dinafară fiecare milimetru și că o mângâia cu vorbele chiar atunci, când îmi povestea toate lucrurile alea uitate de lume, pe care numai ea le mai vedea cu ochii minții, la fel de vii de parcă s-ar fi petrecut ieri.

– O vreme am crezut că murise. Apoi a venit frate-su și mi-a dat în mare secret o vedere. Nu scria nimic altceva decât „pentru Elena“, nici o vorbă, nimic în plus, doar o vedere cu niște munți și niște lacuri cum n-am văzut pe la noi și nu știu să existe, parcă erau din paradis și nu din lumea asta. Dacă n-ar fi fost scrisul

lui nici n-aș fi crezut că tot ce era acolo putea fi văzut de ochii unui om.

A tăcut și s-a cufundat iar în contemplarea lumii nevăzute, însă nu pentru multă vreme.

– Tu să-mi aduci mătasea aia. Atâta numai.

M-a condus cu privirea și am știut că e timpul să plec. Oricum mai era puțin și trăgea trenul în gară. Dar asta după ce avea să treacă pe lângă gardul din față, atât de aproape de parcă am fi crescut într-o haltă și nu într-o casă de oameni.

Nici acum nu-mi explic prin ce minune am găsit mătasea. N-am întrebat-o pe Florina de la gospodăria de partid, ar fi fost ridicol de tot. Am avut norocul nesperat să găsesc la casa de mode, unde mi-a pus cineva o vorbă bună, o minunăție de mătase albă, bine dosită de o mână prevăzătoare, rămasă de la rochia de mireasă a unei fiice de mare șef de partid.

– Oricum nu mai avea ce face cu ea, mi-a zis coana cea grasă făcându-mi cu ochiul. Și uite acuma îți prinde bine și ție, vrei și tu să te măriți, că ești tânără și taică-tu nu e la vârf..

A ridicat privirea înspre tavan și în timp ce stătea cu ochii ațintiți în sus a deschis un sertar și mi-a făcut semn să arunc acolo banii, de parcă nici n-ar fi vrut să îi vadă, de parcă nici ea nu suporta ideea veniturilor ilicite.

– Trebuie să trăim și noi, fato, mi-a zis afară pe trotuar în timp ce mă conducea, nu știi tu ce greu se cresc copiii în ziua de azi, las' că vezi tu când te-i mărita. Ei, casă de piatră oricum, și capul sus, că asta ne e nouă, femeilor.

I-am mulțumit respectuos pentru sfat, deși n-aveam niciun chef să mă gândesc la măritiș, iar toată confuzia

asta legată de rochia de mireasă îmi amintea, pentru a nu știu câta oară, că bunica avea cu siguranță o nebulie a ei, desuetă, patetică și admirabilă în același timp, – și că în tot răstimpul parcurs împreună, ne-a privit mereu cu aerul că ne face o mare favoare să împărțim același spațiu.

O vreme materialul a zăcut nedesfăcut pe un scaun. N-am reușit să merg la bunica vreo două săptămâni la rând, iar într-o noapte mi-a apărut în vis, mai albă și mai sidefie decât în viața reală, spunându-mi dojenitor că nu mai poate aștepta mult, să vin negreșit la sfârșit de săptămână, să vin chiar eu, mâinile necunoscute strică ordinea și taina urzelii. Și nu m-a mirat că am visat-o, bunica avea darul de a pătrunde în gândurile oamenilor chiar și când dormeau, era o altă ciudățenie de-a ei, temută și respectată deopotrivă. M-au mirat însă cuvintele și paloarea hieratică, nu pricepeam deloc ce vrea să spună cu taina, orice-ar fi fost acea taină, după cum mă neliniștea ideea că pune ceva la cale și mă gândeam în sinea mea la tot ce putea fi mai rău.

Când am ajuns în sfârșit, ușile casei erau larg deschise. Și nu doar ușa cea mică, de la antret, cum spunea bunica, pe care o deschideam și închideam în toate zilele, ci și ușile duble de la sală, descuiate numai la ocazii speciale. Ușile pe care ieșise mama în rochie de mireasă și în fața cărora își făcuse fotografiile de nuntă. Ușile prin care intraseră toți pruncii proaspăt botezați ai casei, sau pe care ieșiseră, cu picioarele înainte, toți cei dragi care plecaseră prea devreme. Din casă răzbată o lumină gălbuie și un sunet monoton, de litanie amestecată cu bocet, ceva nedeslușit și egal, nici nu părea a fi limbă omenească, ci mai degrabă o incantație a unor creaturi dintr-o altă lume.

Bunica stătea întinsă pe pat, albă și dreaptă, îmbrăcată în rochia croită din perdele. La picioarele patului, frânte într-o poziție ce aducea mai degrabă a piatră sau a scoică, trei dintre vecine o boceau neîntrerupt, legănându-se încet în față și înapoi, mișcate parcă de nesimțite pale de vânt. Părea că murise, deși era greu de acceptat că plecase tocmai acum, când aveam o misiune atât de precisă. Apoi mai era și rochia cea stranie, nimeni după obiceiul locului nu ar fi îmbrăcat o moartă așa, cu atât mai puțin o femeie în vârstă, de atâtea ori mamă și bunică.

M-am apropiat și am vrut să ating fața sidefie, să mă conving că într-adevăr ne părăsise. Atunci întreaga casă s-a cutremurat prelung, zguduită parcă de un tren invizibil, și geamurile s-au deschis toate deodată trăgând după ele draperii grele, fețe de masă și așternuturi. Vântul a ridicat obiectele din casă de parcă ar fi fost simple frunze și în acea învălmășeală de lucruri zburând am simțit o îmbrățișare caldă și o atingere pe creștet. Mătasea mi-a zburat din mână. Punga transparentă în care o ținusem a parcurs camera ca un balon de aniversare dezumflat. Țesătura albă a dat ocol pereților, mângâind în treacăt masa și tăblia patului și fața lucioasă a oglinzii, după care s-a așezat la picioarele mele cuminte ca o pisică torcând. Vântul s-a potolit deodată, la fel de brusc cum începuse, și totul era la fel în odaie, numai bunica dispăruse fără urmă. Și, dacă n-aș fi văzut-o cu ochii mei câteva minute mai devreme, aș fi spus că nici nu locuise vreodată cineva în camera din față, în care toate păreau atemporale ca într-o sală de muzeu.

Vecinele, bocitoarele, clevetitoarele împietriseră cu totul la marginea patului.

Apgar 9

Nu știa cum trecuse noaptea. Avea să-și amintească mai târziu fiecare detaliu, dar atunci nu era nimic altceva decât săgeata de gheață dintre tâmpile. Și săgeata creștea cu fiecare picătură care traversa tubul de plastic al perfuziei.

– Vrei să rămân?

Bărbatul privea pe geam, întors cu spatele către femeia întinsă în patul metalic. Asta îi amintea de o altă zi, când i-a pus aceeași întrebare privind înspre cufărul în care ea așeza puloverele. Dacă cineva i-ar fi privit în acel moment, ar fi putut crede că femeia își face bagajele. Dar cel care era în burta ei nu putea nici să vadă, nici să înțeleagă.

– Crezi că sunt un monstru? a întrebat el atunci, privind pe fereastră la fel ca acum.

Asta le mai trebuia, criza subită de narcisism a celui care pleacă, s-a gândit ea, dar de spus n-a spus nimic. Încerca să nu se enerveze, așa cum îi recomandase doctorul la ultimul consult. Copilul are nevoie de calm și de liniște.

– Știi, într-un fel îi admir pe oamenii ăștia hotărâți ca tine, a completat el – acum, nu atunci – privind în continuare pe fereastră.

Făcea ceva pe admirația lui. Erau alte cuvinte între ei: toate-femeile-fac-așa, de-ce-ai-fi-tu-altfel, cine-te-crezi. Săgeata de gheață din creier s-a transformat într-un bol de sticlă cu apă verde și alge mișcătoare. Vedea clar bulele de aer care ieșeau din aparatul de aerisire a apei. „Vino, vino repede!”, a strigat. Pândiseră toată dimineața, ea și fratele au făcut cu schimbul în fața acvariului. Băiatul a adus canciocul și a încercat să prindă cărăsuța aurie pe care o apucaseră spasmele facerii tocmai când mâncau prânzul. Sârma răsucită, terminată cu plasă la capătul din apă, reușea doar să țină puii departe de mamă. Și să îi împingă mai aproape de ceilalți pești. În câteva secunde n-a mai rămas decât un lichid tulbure care se risipea în acvariu: puii dispăruseră fără urmă în burțile peștilor mari.

De ce venise. Cine îl chemase. Și-a ridicat spatele sprijinindu-se mai întâi pe coate, apoi a împins tălpile înspre pardoseala rece. Atunci ușa s-a deschis și asistenta corpulentă, îmbrăcată în halat verde, a făcut un pas mare către pat.

– Ce faceți, doamnă? N-aveți voie încă. Dacă vreți la toaletă, vă aduc plosca.

Ea a dat din cap că nu, nu are nevoie. Asistenta a prins-o de mână. Șuvițele de păr roșu aprins, ridicate deasupra frunții transpirate, i-au atins fața. S-a reșezat cuminte în pat, ca și când i-ar fi fost frică să nu o ardă.

– Hai, puțină răbdare, se termină imediat și vă mutați în salon.